

ד. אין ללמוד פסח מעולה ומחטאת להצריך בו 'צפון' – שכן קדשי קדשים.

ה. לפי הסבר אחד בגמרא, ניתן ללמוד עולה מחטאת לענין 'צפון' שמעכב, היות ועיקר דין צפון שבחטאת הוא מהשוואתו לעולה, והואיל ומכוחה הוא בא, לא יהא הלמד חמור מן המלמד. לפי הסבר אחר אפשר שאין ללמוד עולה מחטאת, שכן החטאת מכפרת על חייבי כריתות.

עו. א. וי"ו המקשרת בין פרשיות – האם היא באה להקיש שתי הפרשיות זו לזו, לדעת הכל?
ב. גזרה שוה והקש, מה עדיף?

א. וי"ו המקשרת בין הפרשיות, באה להקישם, שהו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליו ועליון מתחתון. ואמרו שהדבר מוסכם הן על רבי עקיבא הן על חכמים.

ב. גזרה שוה והקש – אמרו בסוגיתנו שהקש עדיף. [ואולם כדי לקיים הגזרה-שוה במלואה, אמרו חכמים ללמוד תחתון מעליון בלבד ולא עליון מתחתון].

התוס' כתבו בתירוץ אחד, שזו שהקש עדיף היינו רק לומר שאין לבטל ההקש לגמרי, אף על פי שעל ידי כן תידרש הגזרה-שוה למחצה, אבל אם ההקש יכול להילמד לדבר אחר – גזרה שוה עדיפה, לדרשה במלואה. ובתירוצם השני משמע שבכל אופן הקש עדיף (וע"ע בשטמ"ק).

דין אשם תלוי בספק מעילה; שווי דמי הקרבן באשמות למיניהם – נתבאר בכריתות כב.

דף מט

עז. א. האם מצאנו טפל חמור מן העיקר – כלומר דבר הבא מכח דבר אחר או נלמד ממנו, ויש בו דינים חמורים יותר מהדבר שממנו הוא בא?

ב. קרבן אשם, מנין שהוא טעון 'צפון' בשחיטתו ובקבלת דמו?

ג. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, האם ניתן ללמוד מן הכלל אליו, וממנו אל הכלל?

א. אמרו בגמרא (רבינא בבאור דברי רב אדא בר אבהו) שלא מצאנו טפל חמור מן העיקר. ולכך חטאת שהוקשה בכתוב לעולה לדין 'צפון', כיון ש'צפון' מעכב בה, ודאי שגם בעולה – המלמד – מעכב. (ואולם לפי האבעית אימא' יש מקור אחר לדבר. ולפי"ז יתכן ומצינו טפל חמור מן העיקר).

ומה שהלקוח בכסף מעשר-שני שנטמא אין לו פדיון לר' יהודה, (וכשהוא טהור אין לו פדיון לדברי הכל. עתוס' כאן ובפסחים לח. וע"ש במהרש"א שאין הדבר מוסכם) – לא משום שחמור יותר מן המעשר עצמו, אלא שאין קדושת המעשר חמורה דיה להתפס בה פדיונו.

וכן בדין התמורה; חלה קדושת הגוף על בעל מום קבוע כשעשאו תמורה, הגם שאין קדוה"ג חלה בשאר מקדיש בעל מום קבוע, והלא התמורה באה מכח הקדש ראשון וכטפלה אליה היא – לא משום חומרת התמורה, אלא אדרבה, היות והתמורה נעשית מכח דבר שכבר קדוש, היא הנותנת שחלה על בעל מום, משא"כ שאר הקדש שלא בא מכח הקדש.

מותר הפסח טעון סמיכה ונסכים ותנופה, שלא כפסח – לפי שנעשה 'שלמים' ואינו נחשב כ'טפל' לפסח. וכן לענין מעשר בהמה; אחד-עשר שקראו עשירי – כל דיני שלמים עליו, וטעון סמיכה ונסכים ותנופה, ואינו 'טפל' למעשר-בהמה (עפ"י תוס'). וכן אתה אומר במותר אשם שקרב עולה (ע' קרן אורה).

ב. למדנו ששחיטת האשם בצפון שנאמר במקום אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם. קבלת הדם מושחטו את האשם, ואת דמו... – במקום שחיטתו תהא קבלת דמו. ומיתור ואת למדים שגם המקבל צריך שיהא בצפון.

ומנין שהצפון מעכב – מהכפלת הדין באשם מצורע. ואע"פ שנצרך לכתוב שם כדי להחזירו לכללו, מפני שיצא לידון בדבר החדש [והרי אין די לכתוב רק שם – למאן דאמר שאין ללמוד ממנו אל הכלל] – מכך שכתוב שם כחטאת האשם (והיה די ב'כחטאת' בלבד), הרי שנה עליו הכתוב לעכב. (ועתוס' ג: ד"ה אלא).

ג. דבר שיצא מן הכלל לידון בדבר החדש, אי אתה יכול להשוותו לגבי שאר דברים אל הכלל, עד שיחזירנו הכתוב בפירושו לכללו. ואולם ללמוד ממנו אל הכלל (דברים אחרים, אך לא ללמוד אותו דבר חדש שיצא אליו. רש"י ותוס') – נחלקו החכמים אם אפשר הדבר.

פרשו התוס', אין נקרא 'דבר החדש' אלא דבר המנוגד לכלל, אבל אם רק מוסיף דין שאינו אמור בכלל, אין נחשב 'דבר החדש'. וי"ח.

דפים מט – נא

עח. מהם כללי 'למד מן הלמד' בקדשים?

דבר הלמד בהקש – אינו חוזר ומלמד בהקש. (נחלקו רבינא ורבא על מקורו של כלל זה – אם מאשם מצורע אם מהקטרת חלבי השלמים). ולא בגזרה שוה (ר' יוחנן – מדין צפון דאשם). אבל חוזר ומלמד בקל וחומר (מדנתא דבי ר' ישמעאל. לעיל מא). ולענין בנין אב – לא נפשט הדבר.

דבר הלמד בגזרה-שוה; לרב פפא (ורבינא) – חוזר ומלמד בהקש. ואילו למר זוטרא בריה דרב מרי – אין ראייה. וחוזר ומלמד בגזרה שוה (מדרמי בר חמא – סולת ברקיקין, או מדרבא – ניתוח ללא הפשט בחטאות פנימיות דיוהכ"פ). ובקל וחומר (קל וחומר מהקש). ואילו בבנין אב – תיקו.

דבר הלמד בקל וחומר; לרב פפא, חוזר ומלמד בהקש (ק"ו מג"ש). למר זוטרא – תיקו. בגזרה שוה – חוזר ומלמד (ק"ו מג"ש). וכן בקל וחומר (ק"ו מהקש. וזהו ק"ו בנו של ק"ו). אבל בבנין אב – לא נפשט.

דבר הלמד בבנין אב; למסקנא פשטו רק דבר אחד – שחוזר ומלמד בבנין אב. בשאר המדות – לא פשטו.

נחלקו אמוראים אם הקובע לענין כל זה הוא הדבר הלמד או המלמד [הראשון], שאם הוא חולין – ניתן ללמוד מן הלמד ממנו.

כל זה אמור בקדשים, אבל בחולין למדים [וכדין פריחה בכולו בנגעי בגדים, ועוד].

דף נא

עט. מה דרשו חכמים מהמקרא אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד?